

Az európai gazdasági integráció újragondolása

Beszámoló a Szegedi Tudományegyetemen tartott tanácskozásról

A Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Karán az Európai Összehasonlító Gazdaságtani Társaság (*European Association for Comparative Economic Studies, EACES*) támogatásával 2017. március 23–24-én megrendezett tanácskozást Vilmányi Márton dékán, valamint Sass Magdolna és Farkas Beáta köszöntője után két plenáris előadás nyitotta. Xavier Richet, a párizsi Sorbonne Nouvelle egyetem professzora az Európai Unió jövőjének négy forgatókönyvét vázolta fel: 1. fennmarad a *status quo*, esetleg némi fejlődéssel; 2. erősödik a föderalizmus, ami két- vagy többsebességes Európához vezet; 3. az európai kormányzás és a monetáris intézmények fokozatos lebontásával megindul a dezintegrálódás; 4. Európa különböző régiókra bomlik, az EU széthullik. Az előadó rámutatott, hogy a harmadikként felvázolt forgatókönyv valójában a francia populisták megközelítése. Ezzel azért fontos számolni, mert a közelgő francia elnökválasztáson nem esélytelenek – bár remélhetően végül nem EU-ellenes politikus kerül majd a köztársasági elnöki funkcióba.¹ Xavier Richet a saját forgatókönyveit összevetette az Európai Bizottság fehér könyvében (*EB* [2017]) szereplő öt forgatókönyvvel, azt állapítva meg, hogy az utóbbi dokumentumból számos elem (például költségvetés, adózás, külpolitika) egyszerűen hiányzik. Előadásának fő üzenete az volt, hogy bármilyen visszalépés előbb-utóbb elkerülhetetlenül az európai integráció széteséséhez vezet.

A másik plenáris előadó, Palánczai Tibor akadémikus a kérdést szélesebb kontextusban, filozófiai szinten tárgyalta, úgy definiálva az integrációt, mint közösségek létrehozásának, reprodukciójának és transzformációjának folyamata, illetve olyan társadalmi-gazdasági organizmusok fejlesztése, amelyek magasabb hatékonyságot és jólétet eredményeznek. A Budapesti Corvinus Egyetemnek az Európai Unió fejlődési kilátásait egyébként optimistán megítélő emeritus professzora hiányolta, hogy az európai (és a globális) integrációnak nincs megfelelő, kiegyensúlyozott médiareprezentációja. Véleménye szerint az európai integráció már rég meghaladta azt a pontot, ahonnan még vissza lehetne fordítani, ezért az egyetlen út az integráció elmélyítése felé vezet. Ezzel együtt osztja azt a véleményt, hogy az európai

¹ A másik jól teljesítő jelölt, korábbi gazdasági miniszter, Emmanuel Macron erősen Európa-párti.

integrációt újra kell definiálni egy pozitív vízió („erős és összetartó Európa”) alapján, két alapelv: a szolidaritás és a szubszidiaritás párhuzamos érvényesítésével. Az elsőként említett elv értelmében az integráció veszteseit kárpótolni kell, a második elv pedig arra vonatkozik, hogy az EU csak akkor lépjen fel, ha az alacsonyabb szinteken történő beavatkozás elégtelennek bizonyul.

A tanácskozás ezután szekciókban folytatódott. Az elsőben, amely az EU-beli válságkezelésről szólt, *Benczes István* egyetemi tanár (BCE) a témát játékelméleti megközelítésben vizsgálta. Az első görög mentőcsomag példáján azt mutatta be, hogy a szereplők számára nem volt optimális kimenet, miközben az EU érdekei nem voltak megfelelően képviselve. *Vigvári Gábor* adjunktus (BCE) a monetáris unió és Schengen válságait hasonlította össze, és megállapította: mindkét rendszer tökéletlen, és éppen ez a válságuk forrása. Meglátása szerint az integráció már elért vívmányainak strukturális elégtelenségeit akkor is kezelni kell, ha az EU a többszörös integráció forгатókönyvét valósítja meg.² *Losoncz Miklós* egyetemi tanár (BGE) a brexit európai integrációra gyakorolt hatásait vette górcső alá. Noha még csak rövid idő telt el a népszavazás óta, és a brit kormány még nem jelezte hivatalosan az Európai Tanácsnak a kilépési szándékát,³ a brexit máris annak bizonyítéka, hogy az európai integráció nem megfordíthatatlan, és az EU nemcsak bővülni, de szűkülni is tud.

Az euróövezet és a belső piac működését tárgyaló szekcióban *Somai Miklós* tudományos főmunkatárs (MTA KRTK) azt a kérdést tette fel, hogy miért nehezebb az EU-nak a válság után megbirkózni a kihívásokkal, mint korábban. Sok szakértő szerint ez a bénultság a legitimáció gyengeségéből és belső hiányosságokból fakad – amelyek pedig a szolidaritás és a felelősségvállalás elégtelen voltában gyökereznek. *Pelle Anita* egyetemi docens (SZTE GTK) rámutatott, hogy egészen 2009-ig az EU-ban konvergencia zajlott: mind az euróövezet periferiája, mind a posztoszocialista új tagállamok gyorsabban növekedtek, mint a magtárség. 2009 azonban fordulópont volt, és a válság divergenciát idézett elő az EU-ban. *Farkas Beáta* egyetemi tanár (SZTE GTK) azt mutatta be, hogy a személyek szabad mozgásával foglalkozó uniós dokumentumokban nem jelennek meg a posztoszocialista tagállamok nézőpontjai. Sőt egy 2016. júliusi IMF-tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a szabad mozgás lehetősége összességében inkább hátrányos ezen országok számára (IMF [2016]). A brexit-népszavazás óta pedig nem számít tabunak a személyek szabad mozgásának újratárgyalása.

A gazdasági fejlődés egyenetlenségeivel foglalkozó szekció első előadója, *Leon Podkaminer* (WIIW, Bécs) Németország lokomotív szerepéről és ebből fakadó felelősségéről beszélt. Az euróövezet tagállamainak bér- és termelékenységalakulását a németországi adatokkal egybevetve megállapította, hogy a németek termelékenységi fölénye csupán mítosz. Ennek ellenére az Európai Unió túléléséhez elengedhetetlen a német bérek és közkiadások szintjének emelése. A magyarországi külföldi tőkebefektetések hatásait vizsgálva *Szanyi Miklós* egyetemi tanár (MTA KRTK) az Alfred

² A tanácskozás az Európai Tanács március 25-i ünnepi ülése előtti napokban zajlott, így akkor még nem lehetett ismerni annak kimenetelét.

³ A brit miniszterelnök, Theresa May az előzetes kommunikációnak megfelelően március 29-én az Európai Tanács elnökének, Donald Tusknak írt levelével hivatalosan megindította a EUMSZ 50. cikke szerinti kilépési folyamatot.

Marshall-féle iparági körzetek externáliáiból indult ki. Kutatásai bizonyították ezen externáliák létezését, amelyeket azonban nehéz kimutatni. *Sass Magdolna* tudományos főmunkatárs (MTA KRTK) és *Antalóczy Katalin* főiskolai tanár (BGE) az FDI-adatok módszertani elemzésével gazdagították a tanácskozást. Az adatgyűjtés több nehézségre hívták fel a figyelmet, és bemutatták, hogy a multinacionális vállalatok a hatóságok előtt járnak még akkor is, ha a Magyar Nemzeti Bank – fizetésimérleg-számítási céllal – már bevezetett olyan tőkemozgási kategóriákat, mint „speciális célú entitás”, „tranzittőke” vagy „eszközportfólió-restrukturálás”. Általában véve az FDI-adatok egyre kevésbé felelnek meg az FDI eredeti definíciójának, ami módszertani fejlesztést követel meg. *Somosi Sarolta* egyetemi adjunktus (SZTE GTK) zárta a szekciót a nemzetközi kereskedelmi adatoknak egy más szempontból való megkérdőjelezésével: vannak globális termékláncok, globális értékláncok és globális értékhálók, és ezeknek a szerepét a statisztikák nem képesek megfelelően megjeleníteni.

A Kelet-Közép-Európát érő kihívásokról szóló szekcióban a Varsói Közgazdasági Egyetem (Warsaw School of Economics) hét kutatója: *Ryszard Rapacki*, *Juliusz Gardawski*, *Adam Czerniak*, *Bożena Horbaczewska*, *Adam Karbowski*, *Piotr Maszczyk* és *Mariusz Prochniak* mutatta be nagy ívű kutatásuk eredményeit, amelyet a kelet-közép-európai kapitalizmusmodellekre vonatkozóan végeztek, a „rég” Európával való összevetésben. *Amable* [2003] eredeti kategorizálását alapul véve, amelyet *Farkas* [2011] egészített ki, a termékpiacon versenytől a tudásszektorig bezárólag hat területen alkottak indexeket, s kiszámították, milyen messze vannak a kelet-közép-európai országok az eredeti modelleket reprezentáló országoktól. Munkájuk főbb gondolata, hogy mi itt, Kelet-Közép-Európában németek akarunk lenni (az inputoldalon), de végül mediterránok leszünk (az outputoldalon). A nemzetközi szervezeteknek az európai és a magyarországi válságkezelésben játszott szerepét vizsgáló *Piroska Dóra* egyetemi docens (BCE) szerint az IMF a pénzügyi piacok ügynökeként lépett fel, és társadalmilag nem volt kifejezetten érzékeny, míg az Európai Bizottság a fiskális egyensúly őrének szerepét töltötte be, és mindvégig fiskális fókuszú maradt. Ami az Európai Központi Bankot illeti, számára az árstabilitás volt az elsődleges, a pénzügyi stabilitás csak másodlagos cél, és működésében csak az eurózónára koncentrált. *Tétényi András* adjunktus (BCE) a magyarországi menekültpolitika europaizálódását tárgyalta, de – amint azt előadásának egyik kommentárja hangsúlyozta – itt valójában dezeuropaizálódás zajlott, az európai (jogi) kereteken belül maradván. Ez intő jelzés lehet az Európai Bizottság által a fehér könyvben javasolt, majd 2017. március 25-én a tagállamok által a római nyilatkozatban megerősített differenciált integráció szempontjából. E fontos nyilatkozatot a tagállamok éppen a római szerződés 60. évfordulóján tették, amely köré a szegedi tanácskozás is szerveződött.

Hivatkozások

AMABLE, B. [2003]: *The Diversity of Modern Capitalism*. Oxford University Press, Oxford–New York.

EB [2017]: *Fehér könyv Európa jövőjéről*. A 27 tagú EU útja 2015-ig: gondolatok és forgatókönyvek. COM (2017) 2025 final. Európai Bizottság, Brüsszel.

- FARKAS BEÁTA [2011]: The Central and Eastern European model of capitalism. Post-Communist Economies, Vol. 23. No. 1. 15–34. o.
- IMF [2016]: Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe. International Monetary Fund.

Gombos Jarmo–Pelle Anita

Gombos Jarmo egyetemi hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar (e-mail: jgombos@yahoo.com).

Pelle Anita egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Pénzügyek és Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Intézete (e-mail: pelle@eco.u-szeged.hu).

Kedves Szerzőink!

Az MTA Könyvtár és Információs Központtal együttműködve cikkeinket ellátjuk a CrossRef-nél regisztrált DOI-azonosítóval. Ezért azt kérjük, hogy a *Hivatkozásokban* tüntessék fel a hivatkozott művek CrossRef-nél regisztrált DOI-azonosítóját (természetesen sokszor előfordul, hogy nincs ilyen azonosító). Ez az azonosító a következő linkre kattintva kereshető meg: <http://search.crossref.org>.

Például:

BOLDRIN, M.–MONTES, A. [2005]: The intergenerational state: Education and pensions. *Review of Economic Studies*, Vol. 72. No. 3. 651–664. o.

A hivatkozott tételt bemásoljuk a keresőmezőbe, a találati listából pedig kiválasztjuk a megfelelő tételnél lévő hivatkozást, és beszerjük a hivatkozás végére:

BOLDRIN, M.–MONTES, A. [2005]: The intergenerational state. *Education and pensions. Review of Economic Studies* Vol. 72. No. 3. 651–664. o. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-937x.2005.00346.x>.

Ne feledkezzenek meg a beszúrt hivatkozás hiperhivatkozásként való megjelenéséről a kéziratban!

A CrossRef-nél regisztrált DOI növeli a cikkek láthatóságát, könnyíti az adott, kapott hivatkozások összeszámlálását!